

جمهوری اسلامی ایران
وزارت جهاد کشاورزی

موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی،
اقتصاد کشاورزی و توسعه روستایی

یادداشت هفتگی

سیاست‌گذاری اقتصاد و توسعه کشاورزی و روستایی

سال ۱ / شماره ۱۵ / ۱۳۹۹

۱۳۹۹/۱۱/۱۸

مطالب این شماره

تحریم ورود کالای ترکیه‌ای به ارمنستان،
فرصتی مناسب برای صادرات محصولات
کشاورزی به ارمنستان..... ۲

تهیه و تحلیل: رضا حیدری

این موسسه با کمال احترام و سپاس، بذیرای نظرات ارزشمند
خوانندگان این اثر می‌باشد

تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵ - ۱۵۸۱۵
کدپستی: ۳۷۳۱۳ - ۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>

عنوان خبر: تحریم ورود کالای ترکیه‌ای به ارمنستان، فرصتی مناسب برای صادرات محصولات کشاورزی به ارمنستان

تهیه و تحلیل: رضا حیدری

ویراستار علمی: علی اکبر باغستانی

کد: PN-4-13991118-(32)

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۱۱/۰۸

خلاصه متن خبر

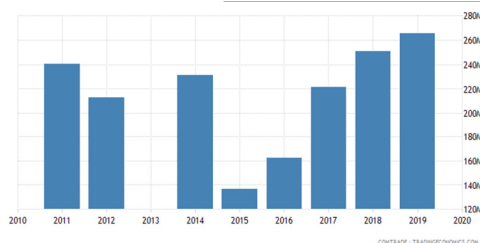
روابط دو کشور ارمنستان و ترکیه، پس از پایان جنگ جهانی اول، فزاید و فرودهای بسیاری را به خود دیده است. جنگ اخیر در قره‌باغ، باعث شد تا بار دیگر دو کشور، موضع تقابلی نسبت به یکدیگر اتخاذ نمایند. بر پایه اطلاعات منتشر شده از سوی وزارت امور خارجه^۱، وزارت اقتصاد ارمنستان اعلام کرد که در واکنش به حمایت نظامی آنکارا از جمهوری آذربایجان در جنگ قره‌باغ، ممنوعیت ورود کالاهای ترکیه‌ای به این کشور را در ۲۰ اکتبر ۲۰۲۰ اتخاذ و از اول ژانویه ۲۰۲۱ (۱۲ دی ماه ۱۳۹۹) اجرا می‌نماید. در این راستا ارمنستان قصد دارد کالاهای ایرانی را جایگزین ۲۲۵۰ قلم کالای وارداتی خود از کشور ترکیه نماید. به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی^۲، در دیدار وزیر اقتصاد ارمنستان با وزیر صنعت، معدن و تجارت کشورمان در چهارم بهمن ۱۳۹۹، تفاهم‌نامه‌ای در مورد توسعه همکاری دو جانبه به امضا رسید. این دو موضوع می‌تواند، فرصت مناسبی برای گسترش صادرات ایران به ارمنستان باشد.

تحلیل و پیشنهاد سیاستی

ممنوعیت ورود کالاهای ترکیه‌ای به ارمنستان، امضای تفاهم‌نامه همکاری میان ایران و ارمنستان و عضویت ایران و ارمنستان در اتحادیه اوراسیا فرصت بسیار مناسبی را برای گسترش روابط تجاری بخش کشاورزی، میان ایران و ارمنستان فراهم آورده است که نباید آن را از دست داد. از این رو و در ادامه، «پتانسیل‌های جدید صادرات محصولات کشاورزی ایران به ارمنستان»، «وضعیت صادرات محصولات کشاورزی و غذایی ایران به ارمنستان»، «مزایای صادرات محصولات کشاورزی ایران به ارمنستان» و «موانع، چالش‌ها و مسیرهای صادرات به ارمنستان» بررسی شده است.

۱- پتانسیل‌های جدید صادرات محصولات کشاورزی ایران به ارمنستان

در سال ۲۰۱۹ میلادی، مهم‌ترین مبادی وارداتی کشور ارمنستان، به ترتیب کشورهای روسیه (۲۹٪)، چین (۱۴/۷٪)، ایران (۶/۴٪)، ترکیه (۵/۲۳٪)، آلمان (۵٪) و ایتالیا (۴/۰۱٪) بوده است. از این رو، می‌توان ایران را سومین صادرکننده کالا به ارمنستان قلمداد کرد. ترکیه به رغم قطع روابط دیپلماتیک با ارمنستان، به سبب داشتن مرز زمینی، از حجم تجارت بالایی با این کشور برخوردار است. در نمودار ۱، کل ارزش واردات کالاها و خدمات کشور ارمنستان از کشور ترکیه، طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۱۰ نشان داده شده است. این نمودار نشان می‌دهد که از سال ۲۰۱۵، میزان واردات ارمنستان از ترکیه، افزایش یافته است. ممنوعیت ورود کالاهای ترکیه‌ای به ارمنستان، به معنای ایجاد پتانسیل صادرات جمهوری اسلامی ایران به کشور ارمنستان، حداقل به میزان ۲۶۵ میلیون دلار (میزان واردات ارمنستان از ترکیه در سال ۲۰۱۹ میلادی) است.

نمودار ۱. ارزش واردات کالاها و خدمات کشور ارمنستان از ترکیه طی

سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۱۰ (واحد: میلیون دلار)

ماخذ: TradingEconomics.com

بررسی فهرست کالاهای تولید ترکیه که واردات آنها به ارمنستان ممنوع شده است، نشان می‌دهد که کالاهای کشاورزی از قبیل انواع آبزیان، صیفی‌جات، انواع سبزی‌ها، حبوبات و خشکبار، انواع میوه‌های تازه یا خشک، غلات، محصولات غذایی فرآوری شده (رب و کنسرو)، محصولات دامی (پوست و چرم خام) و ... وجود دارد که می‌توان برای صادرات این اقلام به کشور ارمنستان، برنامه‌ریزی نمود. در نمودار ۲، میزان صادرات محصولات کشاورزی ترکیه به ارمنستان در سال ۲۰۱۹ میلادی، بر اساس گروه‌های اصلی کالایی، نشان داده شده است. مقایسه لیست کالاهای ممنوع‌الورود از ترکیه به ارمنستان و

1. mehrnews.com/xTsgp
2. www.irna.ir/news/84196382/

تبریز، فولاد مبارکه اصفهان، جلفا، منطقه ویژه پتروشیمی بندر امام (ره)، اراک، مراغه و غرب تهران صورت گرفته است.

در جدول ۱ فهرست محصولات عمده کشاورزی وارداتی کشور ارمنستان از ایران و سهم ایران در بازار این کشور نشان داده شده است. در نمودارهای ۳ و ۴ نیز محصولات صادراتی ایران به ارمنستان بر حسب ارزش و مقدار در سال ۱۳۹۸ نشان داده شده است. براساس این اطلاعات، انواع میوه‌ها و سبزیجات، مهمترین محصولات وارداتی ارمنستان از ایران بوده است. همچنین گروه کالاهای نباتات زنده، حیوانات زنده، قهوه، چای، ماته و ادویه از جمله گروه‌های کالایی هستند که پتانسیل صادراتی به کشور ارمنستان را دارا هستند.

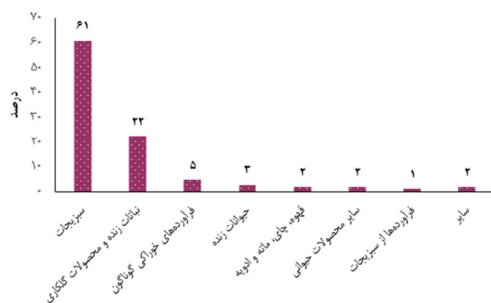
جدول ۱. فهرست محصولات کشاورزی وارداتی کشور ارمنستان از

ایران در سال ۲۰۱۸ و سهم ایران در بازار ارمنستان بر اساس فائو

محصولات وارداتی	مقدار واردات (هزار تن)	سهم ایران از واردات ارمنستان (درصد)
کیوی	۳	۱۰۰
کلابی	۳	۶۷
میوه‌های تازه	۳	۴۸
هویج و سلغم	۳	۱۰۰
پسته	۳	۸۰
سیب	۲	۸۰
انواع کلم	۲	۱۰۰
پیاز خشک	۱	۳۰

ماخذ: یافته‌های مطالعه براساس اطلاعات گمرک ج.ا.ایران

سهم ارزشی صادرات گروه‌های کشاورزی از کل صادرات به ارمنستان

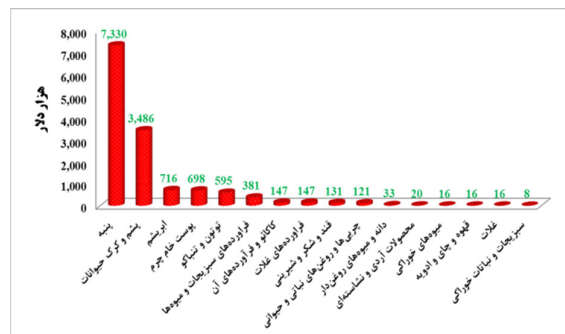

نمودار ۳. ترکیب ارزشی صادرات گروه‌های اصلی کشاورزی به کشور

ارمنستان در سال ۱۳۹۸ (واحد: درصد)

ماخذ: گمرک ج.ا.ایران

کالاهای صادر شده از ترکیه به ارمنستان نشان می‌دهد که صادرات محصولات بخش کشاورزی از ترکیه به ارمنستان نزدیک به ۱۴ میلیون دلار بوده است. بر اساس آمار فائو، میزان واردات بخش کشاورزی ارمنستان در سال ۲۰۱۹، ۸۵۲ میلیون دلار بوده است. بنابراین ترکیه سهمی معادل ۲ درصد از واردات محصولات کشاورزی ارمنستان را به خود اختصاص داده است. اگرچه با حذف ترکیه، پتانسیل جدید ایجاد شده برای صادرات محصولات بخش کشاورزی و غذایی به ارمنستان کم است، اما ورود ایران به توافقنامه اوراسیا و تمایل ارمنستان به واردات ۲۲۵۰ قلم کالا از ایران، پتانسیل بسیار خوبی را برای گسترش روابط تجاری در بخش کشاورزی با ارمنستان فراهم می‌کند. همچنین در صورت دستیابی به بازار این کشور، دسترسی ایران به بازار کشورهای سی‌آی‌اس^۱، اوراسیا و اروپا نیز تسهیل می‌شود.

نمودار ۲. میزان صادرات محصولات کشاورزی ترکیه به ارمنستان در

سال ۲۰۱۹ (واحد: هزار دلار)

ماخذ: یافته‌های مطالعه براساس داده‌های Trademap.org

۲- وضعیت صادرات محصولات کشاورزی و غذایی ایران به ارمنستان

ایران در سال ۲۰۱۸ میلادی، سومین شریک تجاری ارمنستان به لحاظ صادرات کالاها و خدمات مختلف به این کشور بوده است. براساس آمارهای گمرک در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، بیشترین حجم صادرات ایران به این کشور، به ترتیب از طریق گمرکات نوردوز،

1. CIS (Commonwealth of Independent States)

- مشکلات بانکی از قبیل عدم امکان گشایش حساب بانکی برای صادرکنندگان کالا و در نتیجه بالا رفتن ریسک جابه‌جایی پول توسط صرافی‌ها

- در حال حاضر به دلیل وجود تحریم‌ها، میزان صادرات ایران به ارمنستان، در مقایسه با سایر کشورها، بالا نیست.

- مسدود بودن مسیرهای ریلی و دریایی برای حمل بار به ارمنستان

- وضع ناگهانی ممنوعیت‌های صادراتی و از دست رفتن بازار

توجه به مسیر ارتباطی صادرات محصولات کشاورزی از اهمیت بالایی برخوردار است. اقدامات و مسیرهای زیر را می‌توان به عنوان درگاه صادرات محصولات کشاورزی و غذایی به ارمنستان معرفی کرد:

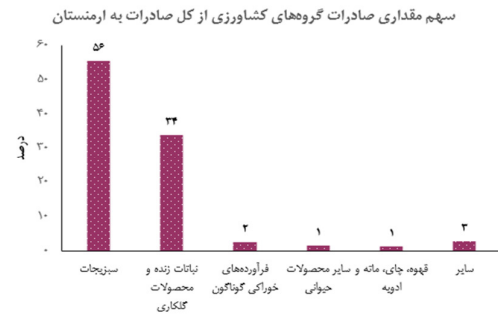
- مسیر کریدور شمال به جنوب که خلیج فارس را به قفقاز متصل می‌کند

- حفظ گذرگاه و ارتباط زمینی میان دو کشور با تاکید بر بازگشایی منطقه آزاد مغری^۱

- گسترش پروازهای باری و مسافری میان ایران و ارمنستان

- استفاده از ظرفیت‌های منطقه آزاد ارس

- ایجاد پایانه صادراتی در شمال کشور با هدف تسهیل حمل‌ونقل زمینی و دریایی با کشورهای حوزه اوراسیا.

نمودار ۴. ترکیب مقداری صادرات گروه‌های اصلی کشاورزی به کشور

ارمنستان در سال ۱۳۹۸ (واحد: درصد)

ماخذ: گمرک ج.ا.ایران

۳- مزایای صادرات محصولات کشاورزی ایران به ارمنستان

اگرچه میزان تجارت ایران با ارمنستان نسبت به سایر کشورها مانند روسیه کمتر است، اما وجود عوامل و ویژگی‌های زیر می‌تواند زمینه گسترش تبادلات تجاری میان دو کشور را فراهم آورد:

- وجود اشتراکات فرهنگی و تاریخی میان دو کشور

- تلاش در جهت کاهش نرخ تعرفه‌ها به سبب عضویت ارمنستان در اتحادیه اقتصادی اوراسیا و اجرای موقت «توافقنامه تشکیل منطقه آزاد تجاری میان ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا»

- ایران به دلیل داشتن موقعیت جغرافیایی و آب و هوای سازگار برای کشت زعفران و پسته، یکی از بزرگترین صادرکنندگان زعفران و پسته به ارمنستان به شمار می‌رود.

- علاوه بر صادرات کالا، توانایی صادرات خدمات، سرمایه‌گذار و دانش فنی با قیمت ارزان‌تر از کشورهای دیگر وجود دارد.

۴- موانع، چالش‌ها و مسیرهای صادرات به ارمنستان

در واقعیت، مشکلات و موانعی برای صادرات محصولات کشاورزی به ارمنستان وجود دارد که آگاهی و برطرف کردن آن‌ها، به رونق تجارت با ارمنستان کمک شایانی می‌نماید. برخی موانع و چالش‌های صادرات محصولات کشاورزی به ارمنستان شامل موارد زیر است:

- وجود برخی قوانین در حوزه صادرات مانند مشکلات روابط بانکی و دشواری بازگشت ارز حاصل از صادرات و تغییرات مکرر قوانین وضع

شده از سوی وزارت صنعت، معدن و تجارت

۱. این منطقه در سونیک ارمنستان، در نزدیکی با مرز ایران قرار دارد. منطقه آزاد تجاری مغری در جنوب ارمنستان، یکی از ۸ منطقه آزاد تجاری در اتحادیه اقتصادی اوراسیا است. انتظار می‌رود همجواری مناطق آزاد ارس و مغری، به تأسیس شرکت‌های مشترک و به تبع آن به توسعه روابط دو کشور بیانجامد.

تهران - بلوار کریمخان زند - انتهای خیابان شهید عضدی (آبان) جنوبی - خیابان رودسر - پلاک ۵
تلفن: ۴۲۹۱۶۰۰۰ نمابر: ۸۸۹۶۶۶۰ صندوق پستی: ۱۵۱۵-۱۵۸۱۵ کدپستی: ۳۷۳۱۳-۱۵۹۸۶

E-mail: aperi@agri-peri.ac.ir
ECE: ece.aperi@agri-peri.ac.ir
<http://www.agri-peri.ac.ir>